

Filozofija za otroke

Pripravila: Ana Marija Grum

Naslov	Mlada ranjena muca na cesti
Neposredni cilji	Učenci se seznanijo s tematiko smisla in etičnih problemov sodobnosti, kar jim omogoča premislek o dilemah in problemih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo.
Didaktična naloga	Učenci se seznanijo s konkretno etično dilemo, upoštevajo vse dejavnike in poiščejo možne rešitve
Ključni pojmi	Živa bitja, Dobro življenje, Sreča, Skrb za drugega, Hendikep, Evtanazija, Empatija, Izbira

Izhodiščna dilema:

Dva popotnika gresta skozi vas. Na cesti sredi vasi, kjer nikogar ne poznata, zagledata mlado mucu. Muca ima polomljene /poškodovane zadnje tačke (sklepata, da jo je zadelo vozilo) in milo mijavka. Razen zadnjih tačk, drugače ni poškodovana, obrača se in skuša pridi dol s ceste. Kaj naj popotnika naredita?

Vir fotografije: splet

Razmislek:

»Zelo majhni otroci si ponavadi ne belijo glave z vprašanjem: Kako naj živimo? Nagnjeni so k temu, da se spopadajo z življenjem iz dneva v dan, ne da bi čutili potrebo po neki splošni strategiji. Toda nekako v času, ko nekateri otroci pridejo v sedmi razred, začutijo potrebo, da si sami utirajo svojo življenjsko pot. Nenadoma jih teži toliko vprašanj, da se počutijo osupli in popolnoma zasuti z njimi. Otroci opazijo mnogo primerov načinov življenja, ki jih za sebe zavračajo, niso pa prepričani, kaj pravzaprav hočejo zase. Če so že zadosti obupani, se pogosto obrnejo k površnim ali na pamet naučenim načinom reševanja svoje zmedenosti. Predvsem otroke očara zelo splošno vprašanje, kaj je dobro življenje. Spraševanje in nepristransko ter objektivno odgovarjanje na to vprašanje sestavljata etično poizvedovanje. Toda poizvedovanje je redko osamljena zadeva. Ponavadi se z njim ukvarjajo skupine posameznikov z enakimi cilji, posamezniki, ki si izmenjujejo informacije, spoštujejo poglede in mnenja drugih in skupini, navajajo razloge za svoje poglede, hoteno pretehtajo alternative in se trudijo, da bi skupaj prišli do sprejemljivega razumevanja načinov, za katere bi lahko rekli, da človeška bitja v takih razmerah dobro živijo. Kadar taka skupina razmišlja o etičnih vprašanjih tako, da se mnenja usklajujejo in popravljajo znotraj skupine, ji lahko rečemo skupnost etičnega poizvedovanja.« (Lipman, M., 2004) Takšne dileme so učencem v pomoč pri razumevanju svojih vrednot in postopkov, ki so koristni pri analizi in reševanju etičnih dilem. Ustvarjanje skupnosti raziskovanja je v tem procesu ključno. »Identificiranje teh postopkov je eden izmed glavnih ciljev etičnega poizvedovanja. Vendar pa se problemi iz resničnega življenja zelo redko prilagodijo že pripravljenim strategijam. Iz tega sledi, da je na vsakem posamezniku, da se odloči, kako in kdaj bo uporabil te postopke in tudi, da se tako odloči, kako bo živel«.

Vir: Lipman, M. in drugi, *Liza in etična raziskovanja: filozofija za otroke DZ*, Krtina: Ljubljana, 2004.

Muca na cesti nam morda pokaže tudi, da ni pomembno samo, da želimo pomagati, včasih je potreben tudi premislek, kaj storiti, da bo naša pomoč tistemu, ki mu želimo pomagati, res najbolj koristila – bo res najboljša zanj.

POTEK URE:

1. Otrokom predstavimo zgoraj opisano dilemo.
2. Vsak otrok zase napiše tri do pet dejavnikov, ki jih moramo upoštevati v opisanem primeru (npr: nikogar ne poznata, sta brez avta, rada imata živali, nimata rada živali ...).
3. Na tabli zberemo vse dejavnike, ki so jih otroci napisali.
4. Zbrane dejavnike, kolikor je mogoče, razvrstimo v kategorije (npr: 1: nimata rada živali, mudi se jima, to se jima ne zdi pomembno; 2: rada imata živali, ...).
5. Vsak otrok zase, glede na izbrane dejavnike, napiše tri (različne) možne rešitve (npr: mucu pustita in gresta naprej; mucu samo umakneta s ceste, da ne bi bila v napoto avtomobilom; mucu pokončata, da ne trpi; skušata poiskati koga na vasi, ki bi pomagal; pokličeta društvo za varstvo živali...).
6. Zberemo vse možne rešitve in jih zapišemo na tablo. Možnosti razvrstimo na tiste, ki bi mucu rešile in ji pomagale, da bi ostala pri življenju in na tiste, ki bi mucu pomagale da pogine.
7. Razred izbere eno možno rešitev in se o njej pogovori. Razpravljajo, zakaj je ta rešitev boljša od ostalih.
8. Zaključni krog: zaključna misel vsakega udeleženca.
9. Učitelj na koncu razred opozori na: vprašanja, predsodke in prepričanja, ki so se odprla skozi diskusijo.

DODATNO:

10. Za večje skupine: razred se razdeli na dve skupini, vsaka skupina predstavi argumente za svojo izbiro. Sledi soočenje, dva učenca (porotnika) poslušata argumente in na koncu skupaj sprejmeta odločitev.

Pravila diskusije:

1. Vsak je povabljen, da pove svoje mnenje, vsak naj dobi možnost da spregovori;
2. osebne izkušnje so zaželele, a ne pozabimo na rdečo nit vsebine;
3. kdor želi besedo, dvigne roko in počaka;
4. zastavljamo vprašanja in prosimo drugega za pojasnila;
5. spoštujem mnenje drugega, četudi se z njim ne strinjam;
6. ne iščemo pravega odgovora, raziskujemo svoja prepričanja, predsodke, vrednote, možne dejavnike in dileme;
7. preiskujemo posledice možnih izbir;
8. ideje in misli drug drugega povezujemo med seboj;
9. sprememba mnenja je dovoljena, a naj bo podprta z argumenti.

Vprašanja, koncepti in rešitve so opcijška in okvirna. Izbor naredite sami glede na vsebino pogovora.

Možne rešitve dileme, filozofski koncepti in vprašanja:

1. Poskrbita, da muca ne pogine (poiščeta domačina, poiščeta pomoč veterinarja ...);
2. mucu umakneta s ceste (prepuščata nadaljnjemu razpletu), sama odideta naprej;
3. mucu pustita, da jo povozi avto (ali izvedeta evtanazijo).

Živa bitja

Kakšen odnos imaš do živih bitij?

Se tvoj odnos do različnih živih bitij kaj razlikuje (človek/žival; prijatelj/sorodnik/neznanec)?

Zakaj, na čem to temelji?

Lahko narediš lestvico, katero živo bitje se ti zdi najbolj dragoceno, katera manj? Zakaj?

Ali je življenje mladega/otroka, dragocenejše od življenja starega človeka?

Kaj pa življenje zdravega človeka od življenja bolnega?

Dobro življenje

Kaj misliš da pomeni besedna zveza »dobro življenje«?

Kdaj je tvoje življenje dobro? Navedi primer. Zakaj?

Kaj bi bilo nasprotno od dobrega življenja? Znaš navesti kakšen primer?

Kaj pomeni biti zadovoljen s svojim življenjem?

Lahko o dobrem življenju govorimo na splošno ali le konkretno?

Sreča

Kaj te osrečuje?

Ali vse osrečujejo iste stvari? Od česa je to odvisno?

Kako razumeš besedno zvezo »srečno življenje«?

Kdo določa kaj je srečno življenje?

Je sreča nekaj na kar nimamo vpliva, nekaj naključnega, kar se nam zgodi? Ali misliš, da ni naključij?

Misliš, da je sreča ključna za dobro življenje?

Miselni eksperiment: Kakšen bi bil svet, kjer bi bila sreča zapovedana?

Empatija

Kako razumeš besedo empatija?

Lahko navedeš kakšen osebni primer (ko je bil nekdo empatičen do tebe ali ti do drugega)?

Koliko misliš, da je empatija potrebna v družini, med prijatelji, v šoli? Lestvica 1-10, razlaga.

Misliš, da te empatija lahko ovira pri tvojem delu in ciljih?

Miselni eksperiment: Kakšen bi bil svet brez empatije?

Skrb za drugega

Kako razumeš besedno zvezo »skrbeti za drugega«?

Ali skrbeti za drugega pomeni dati prednost drugemu? Ali to pomeni vedno ali občasno?

Koliko si pripravljen potrebe drugega postaviti pred svoje potrebe? Lahko navedeš kakšen osebni primer.

Kaj vključuje besedna zveza »skrbeti za drugega, da bo dobro za oba«? Kdo to določa?

Lahko navedeš kakšen primer/zgled iz osebnega življenja?

Ali ima skrb za drugega meje?

Bolezen, hendikep

Kakšna je razlika med boleznijo in hendikepom?

Kdo določa kaj je normalno in kaj ne? Kaj ne nasprotje?

Ali hendikepiran človek lahko svoje življenje doživlja kot dobro? Lahko to uvrstiš na lestvici od 1-10 in utemeljiš svojo izbiro?

Kaj pa kot srečno? Lahko navedeš kakšen konkreten primer?
 Ali je življenje nehedikepiranega dragocenejše od hedikepiranega?

Evtanazija

Kaj pomeni beseda evtanazija?
 Kaj misliš, da pomeni besedna zveza »biti gospodar svojega življenja«?
 Koliko misliš, da je vrednost konkretnega življenja povezana s koristnostjo (lahko delam, razmišljam ...), lestvica 1-10?
 Kaj misliš, da pomeni besedna zveza da je »življenje vrednota na sebi«? Kdo naj bi določal vrednost konkretnega življenja?
 Kako ustava in zakoni varujejo življenja? Ali je to potrebno?

Drugo gradivo	- Portal BOS - Slovanske in besedilne zbirke, http://bos.zrc-sazu.si/ (4.1.2018).
Internetni / knjižni kotiček za učence	- Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i> . Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i> . Tržič: Učila.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	- Lipman, M. in drugi. (2004). <i>Liza in etična raziskovanja: filozofija za otroke: delovni zvezek za izbirni predmet Etična raziskovanja za 8. razred osnovne šole</i> . Ljubljana: Krtina; - Uporabite spremna navodila za učitelje na naslovu: - Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (4.1.2018). - FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (4.1.2018). - Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i> . Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2). - Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i> . New Jersey: Prentice Hall. - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnik za mlade</i> . Šentilj: Aristej. - Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i> . Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru - Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i> . Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana - Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i> . Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dosegljivo na povezavi: http://ucilnica.zofijini.net/2018/02/21/sola-misljenje-in-filozofija/ (22.2.2018). - Zoller-Morfs, Eva (2010). <i>Selber denken macht schlau</i> . Bern: Zytglogge Verlag.